

Riktlinjer för biståndsbedömning enligt socialtjänstlagen för vård och omsorg för äldre och funktionshindrade

Dokumenttyp:	Riktlinje
Diarienummer:	SN-2020/156
Beslutande nämnd:	Socialnämnden
Beslutsdatum:	2020-05-28
Giltighetstid:	2020-08-01—2022-07-31

Innehåll

1. INLEDNING.....	5
1.1 Målsättning, inriktning och avgränsning.....	5
1.2 Syfte med riktlinjerna.....	6
2. ALLMÄNNA UTGÅNGSPUNKTER FÖR STÖD, SERVICE, VÅRD OCH OMSORG.....	8
2.1 Insatser enligt socialtjänstlagen.....	8
2.1.1 Rätten att ta ut avgifter.....	8
2.1.2 Samordnad individuell plan (SIP).....	8
2.2 Utskrivning från slutenvården.....	9
2.3 Rehabiliterande arbetssätt.....	9
2.4 Avgränsning till hälso- och sjukvårdsinsatser.....	9
2.5 Egenvård.....	9
2.6 Samtycke.....	10
2.7 Språk och språkförståelse.....	10
2.8 Flytt till annan kommun.....	10
2.9 Vistelsekommun.....	11
2.10 Lex Sarah.....	11
2.11 Lex Maja.....	11
2.12 Dokumentation.....	11
2.13 Barnperspektiv.....	12
2.14 Hot och våld.....	12
2.15 Beroendeproblematik.....	12
2.16 Valfrihetssystem i hemtjänsten.....	12
2.17 Hemtjänst i form av stöd i assistansliknande form.....	13
2.18 Anhöriganställning.....	13
2.19 Tandvårdsstöd.....	13
3. FÖREBYGGANDE STÖD OCH SERVICE.....	14
3.1 Informationsskyldighet.....	14
3.2 Öppna mötesplatser.....	14
3.3 Anhörigstöd.....	14
3.4 Frivilligverksamhet.....	14
4. HANDLÄGGNING.....	15
4.1 Aktualisering och ansökan.....	15
4.1.1 Företrädare för den enskilde – ombud, god man eller förvaltare.....	15

4.2 Utredning.....	15
4.2.1 Individens behov i centrum (IBIC)	16
4.2.2 Skälig levnadsnivå	16
4.2.3 Om behovet kan tillgodoses på annat sätt.....	17
4.2.4 Hushållsgemenskap.....	17
4.2.5 Skötsel av husdjur.....	17
4.2.6 Ekonomihantering	17
4.3 Beslut	18
4.3.1 Delegationsordning	18
4.3.2 Kommunisering	18
4.3.3 Om beslutet går den enskilde emot.....	18
4.3.4 Tidsbegränsning och ändring av beslut.....	18
4.4 Verkställighet.....	19
4.4.1 Val av utförare.....	19
4.5 Uppföljning	20
4.6 Rapporteringsskyldighet och särskild avgift.....	21
5. BISTÅND AVSEENDE ORDINÄRT BOENDE	22
5.1 Hemtjänst.....	22
5.1.1 Service.....	22
5.1.1.1 Inköp	22
5.1.1.2 Städning	23
5.1.1.3 Bäddning/renbäddning.....	23
5.1.1.4 Tvätt	23
5.1.1.5 Matservice	23
5.1.1.6 Beredning av måltider.....	24
5.1.2 Omvårdnadsinsatser	24
5.1.2.1 Måltidsstöd	24
5.1.2.2 På- och avklädning	24
5.1.2.3 Toalettbestyr.....	24
5.1.2.4 Personlig hygien.....	25
5.1.2.5 Dusch	25
5.1.2.6 Trygghetslarm	25
5.1.2.7 Tillsyn	25
5.1.2.8 Social samvaro.....	25
5.1.2.9 Utevistelse /promenadstöd	26
5.2 Andra insatser i ordinärt boende	26

5.2.1. Ledsagarservice.....	26
5.2.3 Avlösarservice.....	26
5.2.4 Korttidsvård.....	27
5.2.4.1 Växelvård	27
6. SÄRSKILT BOENDE OCH HJÄLP OCH STÖD I SÄRSKILT BOENDE.....	29
6.1 Omvårdnadsboende	29
6.2 Demensboende	29
6.3 Hjälp och stöd i särskilt boende	30
6.4 Parboende.....	30
7. STYRDOKUMENT	31
Lagar, föreskrifter och förordningar	31
Allmänna råd och riktlinjer	31
Länsgemensamma riktlinjer.....	31
Lokalt fastställda styrdokument	31
Bilaga 1. Tidsschabloner för hemtjänstinsatser (normalnivåer).....	32

1. INLEDNING

1.1 Målsättning, inriktning och avgränsning

Riktlinjerna avser äldre och funktionshindrade vuxna som har ett beslut enligt socialtjänstlagen (SoL)¹ inom verksamhetsområdet Vård och omsorg. Riktlinjerna omfattar hemtjänst, dagverksamhet, korttidsvård, avlösning och ledsagning.

Beslut om insatser enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS)² samt SoL-beslut för barn och unga eller personer som tillhör socialpsykiatriens målgrupp beskrivs inte i dessa riktlinjer. Beslut om insatser efter delegation och instruktion med stöd av hälso- och sjukvårdslagen (HSL)³ beskrivs inte heller i dessa riktlinjer.

Socialnämndens arbete utgår från socialtjänstlagen⁴ som är en så kallad ramlag som ger varje kommun möjligheter att utforma sin verksamhet efter skiftande behov.

I socialtjänstlagens första paragraf anges övergripande mål och värdering som styr socialtjänstens arbete:

1 § Samhällets socialtjänst skall på demokratins och solidaritetens grund främja människornas

- ekonomiska och sociala trygghet,
- jämlikhet i levnadsvillkor,
- aktiva deltagande i samhällslivet.

Socialtjänsten skall under hänsynstagande till människans ansvar för sin och andras sociala situation inriktas på att frigöra och utveckla enskildas och grupperns egna resurser.

Verksamheten skall bygga på respekt för människornas självbestämmanderätt och integritet.

Socialnämnden ska enligt lagen bland annat verka för att människor och som av fysiska, psykiska eller andra skäl möter betydande svårigheter i sin livsföring får möjlighet att delta i samhällets gemenskap och får leva som andra.⁵

Vidare framgår av socialtjänstlagen att insatser inom socialtjänsten ska vara av god kvalitet. Det ska finnas personal med lämplig utbildning och erfarenhet och kvaliteten i verksamheten ska systematiskt och fortlöpande utvecklas och säkras.⁶ Kravet på god kvalitet gäller i både privat och offentligt driven verksamhet inom socialtjänsten samt i såväl myndighetsutövning som i de insatser som ska utföras.

I Knivsta kommun ansvarar socialnämnden för all verksamhet inom Vård och omsorg, Verksamhetsområdet omfattar bland annat vård och omsorg om äldre och funktionshindrade. Viktiga grundförutsättningar för arbetet fastslås i de politiska styrdokument som beslutas av kommunfullmäktige eller av socialnämnden själv.

Den nationella värdegrunden för äldreomsorgen gäller alla kommuner och verksamheter som utför äldreomsorg enligt socialtjänstlagen.⁷ Värdegrunden bygger på att socialtjänstens

¹ SFS 2001:453

² SFS 1993:387

³ SFS 2017:30

⁴ SFS 2001:453

⁵ 5 kap. 7 § SoL

⁶ 3 kap. 3 § SoL

⁷ <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/vagledning/2012-3-3.pdf>

omsorg om äldre ska inriktas på att äldre personer får leva ett värdigt liv och känna välbefinnande.

Av socialnämndens Strategi för Vård och omsorg⁸ framgår att verksamheten inom vård och omsorg bygger på värden som anges i SoL:s och HSL:s⁹ målparagrafer. Socialtjänsten ska främja människors

- ekonomiska och sociala trygghet
- jämlikhet i levnadsvillkor
- aktivt deltagande i samhällslivet

Vidare framgår att värden och omsorgen i Knivsta ska kännetecknas av följande kvalitetsindikatorer

- Självbestämmande och integritet
- Helhetssyn och samordning
- Trygghet och säkerhet
- Kunskapsbaserad verksamhet
- Tillgänglighet
- Effektivitet

För att åstadkomma en god vård och omsorg ska arbetet inriktas på att

- tidigt uppmärksamma och snabbt utifrån individuella bedömningar ge insatser för alla som behöver stöd
- stödja människor i att ta tillvara sina egna resurser under hänsynstagande till det egna ansvaret för sin och andras sociala situation
- respektera människors självbestämmande och integritet
- ha ett habiliterande och rehabiliterande arbetssätt
- samverka internt samt med andra myndigheter och organisationer både på en övergripande nivå och i enskilda ärenden
- stärka förmågan och ge möjlighet för människor i ekonomiskt och socialt utsatta situationer att utifrån egen ansvar leva ett självständigt liv.

Den som inte är nöjd med hur de, av socialnämnden, beviljade insatserna genomförs kan klaga. Klagomålet ska i första hand lämnas direkt till utföraren men även till socialnämnden. Synpunkter som inkommer till socialnämnden hanteras enligt riktlinjer för Knivsta kommuns synpunktshantering

1.2 Syfte med riktlinjerna

Riktlinjerna beskriver hur socialnämnden inom ramen för sitt uppdrag verkar för att människor får möjlighet att leva och bo självständigt under trygga förhållanden och ha en aktiv och meningsfull gemenskap med andra, samt får den hjälp de behöver och sina behov tillgodosedda i överensstämmelse med socialtjänstlagen.

Riktlinjerna är ett stöd för biståndshandläggare som arbetar för nämnden och fattar myndighetsbeslut efter individuella bedömningar av enskildas behov. Syftet med riktlinjerna är att fungera som vägledning för vad i Knivsta kommun anses vara skälig levnadsnivå för målgruppen

Riktlinjerna utgår från gällande lagstiftning, rättspraxis, förarbeten till gällande lagar, bindande förfaranden från Socialstyrelsen samt Knivsta kommuns strategi för Vård och

⁸ SN-2016/99

⁹ SFS 2017:30

omsorg. Aktuell lagstiftning, vars innehåll tolkas med hjälp av förarbeten och praxis, går därför före vad som eventuellt anges i dessa riktlinjer. Riktlinjerna ska ses som ett komplement till gällande lagstiftning, författningar och föreskrifter. Riktlinjerna är normgivande för biståndsbedömningen och bedömningen av insatsernas omfattning och ska inte åsidosättas om inte lag eller föreskrift säger annat. Riktlinjerna är ett stöd i handläggningen och ska ge ökad rättssäkerhet för enskilda och ska samtidigt säkerställa att biståndsbeslut fattas på likartade bedömningsgrunder.

2. ALLMÄNNA UTGÅNGSPUNKTER FÖR STÖD, SERVICE, VÅRD OCH OMSORG

2.1 Insatser enligt socialtjänstlagen

Grunden för rätten till bistånd formuleras i 4 kap 1 § socialtjänstlagen¹⁰:

Den som inte själv kan tillgodose sina behov eller kan få dem tillgodosedda på annat sätt har rätt till bistånd av socialnämnden för sin försörjning (försörjningsstöd) och för sin livsföring i övrigt.

Vid prövningen av behovet av bistånd för livsföringen i övrigt får hänsyn inte tas till den enskildes ekonomiska förhållanden om rätten att ta ut avgifter för biståndet regleras i 8 kap.

Den enskilde ska genom biståndet tillförsäkras skälig levnadsnivå. Biståndet ska utformas så att det stärker hans eller hennes möjligheter att leva ett självständigt liv.

Bistånd är ett samlingsbegrepp för de stöd- och hjälpinsatser som samhället kan erbjuda. Den som inte själv kan få sina behov tillgodosedda har rätt till bistånd för sin livsföring. Med livsföring anses en rad olika behov av stöd och hjälp, service, behandling, vård och omsorg. Brukaren ska genom biståndet tillförsäkras en skälig levnadsnivå.

Socialtjänstlagen begränsar inte vad den enskilde kan ansöka om, varför riktlinjerna *inte* ska ses som en komplett förteckning över möjliga insatser.

2.1.1 Rätten att ta ut avgifter

I 8 kap socialtjänstlagen¹¹ regleras kommunernas rätt att ta ut avgifter för insatser som beviljats enligt samma lag. Avgifterna får inte överstiga kommunens självkostnad. För mer informationen kring hur avgiften beräknas hänvisas till dokumentet "Avgifter och tillämpningsregler inom äldre- och funktionshinderomsorgen i Knivsta kommun"¹². Ärenden om avgift handläggs av avgiftshandläggare.

De avgifter som tas ut är fastställda av kommunfullmäktige. Kommunfullmäktiges beslut om generella avgiftsprinciper och avgiftens storlek kan bara överklagas genom kommunalbesvär inom tre veckor från och med kommunfullmäktiges beslut. Det individuella avgiftsbeslutet för varje person kan däremot överklagas genom förvaltningsbesvär vilket innebär att förvaltningsdomstol gör en individuell prövning av nämndens rätt att ta ut avgift i det enskilda fallet. Enskilda har också rätt till omräkning och nytt beslut om inkomster eller utgifter ändras på sätt som påverkar avgiftsutrymmet.

2.1.2 Samordnad individuell plan (SIP)

Samordnad individuell plan är lagstadgad sedan 2010¹³. En person som har behov av samordnade insatser från både socialtjänst och hälso- och sjukvård har rätt att få en SIP¹⁴. Den som uppmärksammar dessa behov ska kalla till SIP.

En SIP ska alltid utgå från individens behov och delaktighet från den enskilde. Den samordnade individuella planen ska ge en helhetsbild av vilken vård och andra insatser

¹⁰ SFS 2001:453

¹¹ SFS 2001:453

¹² KS-2018/412

¹³ kap. 7 § SoL och 16 kap. 4 § HSL.

¹⁴ Se vidare SKL, Samordnad individuell plan

personen ska få och det ska finnas tydliga mål med insatserna. I en SIP ska det också fastslås vem som ansvarar för vad och hur insatserna ska följas upp.

2.2. Utskrivning från slutenvården

En ny lag om samverkan vid utskrivning från slutenvården trädde i kraft 1 januari 2018¹⁵. Lagen innehåller bestämmelser om samverkan mellan region och kommun.

Syftet lagen är att stärka patientens delaktighet och självbestämmande i den fortsatta planeringen av insatser i hemmet. Lagen syftar till att främja en god vård och en socialtjänst av god kvalitet för enskilda som efter utskrivning från slutenvården behöver insatser från socialtjänsten, den kommunalt finansierade hälso- och sjukvården eller den regionfinansierade öppna vården. I detta syfte ska lagen särskilt främja att en patient med behov av insatser skrivs ut från den slutna vården så snart som möjligt efter det att den behandlande läkaren bedömt att patienten är utskrivningsklar. Den öppna vårdens roll och medverkan stärks och tydliggörs i mottagandet samt i den fortsatta planeringen för patienten. En riktlinje har fastställts mellan länets kommuner och Region Uppsala¹⁶ som reglerar samverkan.

I Knivsta sker hemtagning av patienter i samverkan mellan biståndshandläggare, legitimerad personal i hemsjukvården samt utförare av LOV hemtjänst¹⁷. Alla aktörer runt den enskilde har ett ansvar att säkerställa att den enskilde kan skrivas ut i tid så att kommunen inte får kostnadsansvar och en god planering för den enskilde kan upprättas. Detta innebär en nära samverkan mellan aktörerna. Planeringen måste påbörjas och samverkan initieras redan vid inskrivning av den enskilde.

2.3 Rehabiliterande arbetssätt

I Knivsta kommun ska rehabiliterande arbetssätt ska användas. Det innebär att alla yrkeskategorier sluter upp med insatser vid rätt tidpunkt för att ge den enskilde möjlighet att delta i sin egen rehabilitering utifrån egna mål och resurser. Vid bedömning av vilken insats som ska erbjudas ska individens möjlighet att öka sin självständighet och förbättra eller bibehålla sin funktionsförmåga alltid beaktas.

2.4 Avgränsning till hälso- och sjukvårdsinsatser

Åtgärder som endast kan utföras av viss behörig personal eller kräver viss sjukvårdsutbildning eller mer omfattande instruktion och handledd träning är att beteckna som hälso- och sjukvård. För att hemtjänstpersonal ska utföra sådana åtgärder krävs en delegering från ansvarig distriktssköterska. Sådana åtgärder är inte omvårdningsinsatser enligt socialtjänstlagen och omfattas därför inte av biståndsbeslutet.

2.5 Egenvård

Om ansvarig inom hälso- och sjukvården bedömer att hälso- och sjukvårdsuppgifter kan utföras som egenvård kan insatser beviljas för egenvård¹⁸. En förutsättning för att beviljas

¹⁵ SFS 2017:612

¹⁶ <https://publikdocplus.regionupsala.se/Home/GetDocument?containerName=e0c73411-be4b-4fee-ac09-640f9e2c5d83&reference=DocPlusSTYR-17391&docid=DocPlusSTYR-17391>

¹⁷ Se vidare Rutin för samverkan vid utskrivning från slutenvården

¹⁸ SOSFS 2009:6

bistånd är i dessa fall att den enskilde själv klarar av att ta ansvar för uppgiften men behöver praktiskt hjälp. Behovet ska inte kunna tillgodoses på annat sätt.

För att bistånd för egenvårdsåtgärd ska kunna beviljas krävs

- intyg som visar att åtgärden bedömts som egenvård samt att den enskilde själv bedömts kunna ansvara för insatsen
- att personal som ska genomföra åtgärden inte behöver särskild utbildning

Vilka åtgärder som kan bedömas som egenvård kan inte anges generellt. Bedömningen görs av ansvarig legitimerad personal. Den enskildes förmåga att ansvara för åtgärden är dock avgörande. Om den enskilde t.ex. har nedsatt kognitiv förmåga som innebär att denne inte har förmåga att ansvara för sin medicinering så ska hanteringen av läkemedel och andra medicinska åtgärder skötas av hälso- och sjukvårdspersonal och inte som egenvård med hjälp av annan.

2.6 Samtycke

Myndighetsutövningen och verksamheterna kan behöva samverka med varandra och med andra myndigheter utifrån personens individuella behov. För att få lämna ut information eller inhämta information om personer som är i behov av vård och omsorg behövs ett samtycke¹⁹. I vilket syfte samtycke inhämtas ska dokumenteras, dessutom ska det framgå

- vilka andra myndigheter som får kontaktas
- om och eventuellt när närstående får kontaktas
- vilka sakkunniga och referenspersoner som får kontaktas
- när samtycket har lämnats och hur länge det gäller.

En informationsskyldighet finns mellan kommunens medarbetare inom olika verksamheter, till exempel mellan hemsjukvård, myndighetsutövning och verksamheten.

Informationsskyldigheten ska ske för att alla parter ska kunna ge det stöd, den vård och omsorg den enskilde har rätt till, förutsatt att den enskilde givit sitt samtycke.

2.7 Språk och språkförståelse

När en person inte behärskar det svenska språket eller är allvarligt hörsel- eller talskadad ska myndigheten vid behov anlita tolk. Biståndshandläggaren ska förvissa sig om att den enskildes uppgifter och synpunkter kommer fram och att den enskilde kan tillgodogöra sig den information som lämnas. Såvida inte en fullständig förståelse i kommunikationen kan säkerställas på annat sätt bör auktoriserad tolk anlitas.

2.8 Flytt till annan kommun

En person som önskar flytta till en annan kommun får ansöka om insatser i den kommunen om personen till följd av hög ålder, funktionsnedsättning eller allvarlig sjukdom har ett varaktigt behov av omfattande vård- och omsorgsinsatser och därför inte kan bosätta sig i den andra kommunen utan att erhålla de insatser som personen har behov av.

En ansökan enligt 2 a kap. 8 § SoL ska behandlas som om den enskilde var bosatt i inflyttningkommunen. Är den sökandes behov tillgodosedda i bosättningskommunen, får hänsyn inte tas till den omständigheten när ansökan prövas. Bosättningskommunen är

¹⁹ SOSFS 2014:5 "Dokumentation i verksamhet som bedrivs med stöd av SoL, LVU, LVM och LSS"

skyldig att på begäran bistå med den utredning som den andra kommunen behöver för att kunna pröva ansökan.

Den enskilde ska lämna samtycke till att uppgifter lämnas ut. Biståndsutredning görs av hemkommunen i enlighet med inflyttningskommunens begäran om vad utredningen ska innehålla. Om den enskilde inte uppfyller kriterierna gör inflyttningskommunen ett avslag där motiveringen framgår.

2.9 Vistelsekommun

Ansvarsfördelningen mellan vistelsekommunen och bosättningskommunen regleras i socialtjänstlagen²⁰ Den enskilde har rätt till stöd- och hjälpinsatser vid vistelse under en kortare tid i en annan kommun, exempelvis när den enskilde önskar vistas i sin sommarstuga under olika perioder av året. Bosättningskommunen ansvarar för de stöd- och hjälpinsatser den enskilde har behov av under vistelsen och vistelsekommunen är skyldig att på begäran av bosättningskommunen bistå med utredning och verkställa bosättningskommunens beslut i vissa fall. Bosättningskommunen ersätter vistelsekommunen för hjälp med verkställighet enligt den ersättningsnivå som bosättningskommunen tillämpar.

2.10 Lex Sarah

Bestämmelsen om lex Sarah²¹ innebär att alla medarbetare inom socialtjänsten är skyldiga att rapportera missförhållanden och risker för missförhållanden som de upptäcker i verksamheten. Ett misstänkt missförhållande eller risk för missförhållande ska anmälas till närmaste chef som tar ställning till om händelsen ska utredas vidare.

Socialnämnden har särskilda rutiner och mallar för hantering av utredningar och bedömningar enligt lex Sarah.

En utredning ska inriktas på vad som blivit fel, varför det hände och vad man kan göra för att förhindra att det händer igen. Ett missförhållande eller risk för missförhållande som är allvarligt anmäls alltid till Inspektionen för vård och omsorg (IVO), som har tillsyn över verksamheter inom socialtjänstområdet.

2.11 Lex Maja

Sedan 1 april 2019 finns en sekretessbrytande bestämmelse som vid vanvård av djur ger socialtjänst och hälso- och sjukvårdspersonal möjlighet att lämna uppgifter om djurskyddsproblem vidare till den berörda kontrollmyndigheten²².

2.12 Dokumentation

Vid handläggning och genomförande av insatser ska socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om dokumentation i verksamhet som bedrivs med stöd av SoL, LVU, LVM och LSS²³ följas. Föreskrifterna innebär att dokumentation ska ske löpande. I föreskrifterna anges också vad som ska dokumenteras. Uppgifter som behövs för att insatserna ska kunna genomföras på ett ändamålsenligt och säkert sätt ska i en beställning lämnas till den utförare som handhar genomförandet av en insats. Om den enskilde motsätter sig att uppgifter

²⁰ 2 a kap. SoL, se även Socialstyrelsens meddelandeblad nr 3/2011

²¹ 14 kap. 3 § SoL

²² 10 kap. 20 a OSL

²³ SOSFS 2014:5

lämnas och ingen annan sekretessbrytande grund för utlämnande av uppgifterna finns kan information inte lämnas över till utföraren.

Handläggaren ska säkerställa att allt som kommit fram i utredningen om den enskilde och som har avgörande betydelse för Socialnämndens ställningstagande och beslut dokumenteras. Dokumentationen ska vara väl strukturerad och tydligt utformad. Det ska framgå vad som är faktiska omständigheter och händelser av betydelse och vad som är bedömningar.

Väl utformad dokumentation underlättar individuell uppföljning av beslut, intern kontroll och tillsyn sam överprövning av beslut i förvaltningsdomstol.

2.13 Barnperspektiv

Om det finns barn i den enskildes hushåll ska detta alltid beaktas. Med barn avses alla som är under 18 år. I vissa fall, särskilt om barnen är små, kan barnperspektivet innebära att omfattningen av insatser eller utförandet av insatserna delvis bestäms utifrån beaktande av barnens bästa. Att det finns små barn i hushållet kan t.ex. innebära att det finns särskilda skäl att välja en verkställighetsform som tillgodoser barnets behov av kontinuitet.

2.14 Hot och våld

Personer som utsätts för hot och våld ska särskilt uppmärksammas utifrån sina behov. För socialnämnden är det viktigt att dessa frågor tas på största allvar och att alla handläggare har kunskap om på vilket sätt de ska arbeta med frågor om utsatthet för våld, hot och annan brottslighet.

I de fall en person behöver insatser på grund av sjukdom eller fysisk funktionsnedsättning och samtidigt insatser på grund av utsatthet för hot eller våld ska samverkan ske mellan biståndsenheten och vuxenheten. I dessa fall är det särskilt viktigt att en helhetsbedömning av den enskildes situation görs och att båda enheterna tar sitt ansvar för personens behov

2.15 Beroendeproblematik

Personer med beroendeproblematik ska uppmärksammas utifrån sina behov. Beroendeproblematik utreds av Vuxenheten. I de fall en person behöver insatser på grund av sjukdom eller fysisk funktionsnedsättning och samtidigt insatser på grund av beroendeproblematik ska samverkan ske mellan biståndsenheten och vuxenheten. I dessa fall är det särskilt viktigt att en helhetsbedömning av den enskildes situation görs och att båda enheterna tar sitt ansvar för personens behov

2.16 Valfrihetssystem i hemtjänsten

I Knivsta kommun tillämpas valfrihetssystem för hemtjänst enligt lagen om valfrihetssystem (LOV)²⁴. Det innebär att en person som beviljats hemtjänstinsatser rätt att välja utförare av hemtjänst (service eller personlig omvårdnad och service) under förutsättning att utföraren godkänts av socialnämnden inom ramen för valfrihetssystemet för hemtjänst. (se även 4.

I de fall den enskilde önskar köpa ytterligare tjänster än de hemtjänstinsatser som beviljats i enlighet med socialtjänstlagen, av den privata leverantören bekostas det av den enskilde själv utifrån det pris företaget erbjuder²⁵

²⁴ SFS 2008:962

²⁵ SN-2019/346 Förfrågningsunderlag enligt lagen om valfrihetssystem (LOV) för utförande av hemtjänst

2.17 Hemtjänst i form av stöd i assistansliknande form

Hemtjänst i assistansliknande form tillgodoser stöd och hjälp i ordinärt boende och kan i särskilda fall beviljas till enskilda med stora omvårdnadsbehov för längre sammanhängande tidsperioder under dygnet. Insatsen ingår inte i avtalsvillkoren för hemtjänst enligt LOV i Knivsta kommun utan utförs av kommunens egenregi för personlig assistans. Om insatsen behöver ges i kombination med punktinsatser ska det övervägas om punktinsatserna istället kan beviljas som ordinarie hemtjänst. Verkställighetsformen innebär ökad möjlighet till kontinuitet och ska säkerställa att ett begränsat antal personer ger stödet. Beslut att hemtjänsten ska verkställas i assistansliknande form kan fattas då det finns vägande skäl för att insatserna bör verkställas med hög kontinuitet, antingen på grund av t.ex. infektionsrisker eller om den enskildes hälsoläge är sådant att denne behöver personal med särskild kompetens, t.ex. inom hälso- och sjukvårdsområdet i nära samverkan med legitimerad personal.

2.18 Anhöriganställning

Vid mycket särskilda omständigheter kan kommunen bevilja anhöriganställning, d.v.s. att insatserna utförs av en anhörig eller annan närstående. Den enskilde ska då ha, av biståndshandläggare bedömda, behov av personlig omvårdnad samt ett särskilt behov av kontinuitet i sin omvårdnad. Bristande språkkunskaper är inte ett skäl för att bevilja anhöriganställning. För att bevilja anhöriganställning ska det tydligt framgå att behovet inte kan tillgodoses på annat sätt.

Utförare har, möjlighet, men inget krav, att anställa en anhörig att utföra beviljade hemtjänstinsatser i form av personlig omvårdnad. Den anhöriganställda får inte själv ha insatser från hemtjänsten.²⁶ Ett ställningstagande att inte anställa en anhörig är en arbetsgivarfråga och inte en bistandsfråga, och kan därmed inte överklagas av den enskilde.

2.19 Tandvårdsstöd

Region Uppsala har ett lagstadgat ansvar att erbjuda uppsökande tandvård till personer med omfattande behov av vård och omsorg, vilket innebär kostnadsfri munhälsobedömning i hemmet.²⁷ För enskilda med beviljade insatser enligt SoL eller LSS är det biståndshandläggare som tillstyrker behovet till Regionens tandvårdsenhet. För att ha rätt till tandvårdsstöd krävs att den enskilde har stort behov av personlig omvårdnad.

²⁶ SN-2019/346, Förfrågningsunderlag enligt lagen om valfrihetssystem (LOV) för utförande av hemtjänst

²⁷ <https://publikdocplus.regionupsala.se/Home/GetDocument?containerName=e0c73411-be4b-4fee-ac09-640f9e2c5d83&reference=DocPlusSTYR-16048&docId=DocPlusSTYR-16048>

3. FÖREBYGGANDE STÖD OCH SERVICE

3.1 Informationsskyldighet

I samband med utredning ska handläggare informera om utbudet av övriga relevanta samhällstjänster öppna mötesplatser, dagverksamhet, anhörigstöd, frivilligorganisationer, volontärverksamheter och hushållsnära tjänster.

Kommunen har informationsskyldigheten även till personer som har behov av insatser, men som inte är motiverade att ta emot stöd.

3.2 Öppna mötesplatser

Lyckträffen är en öppen mötesplats för alla daglediga över 18 år. Målgruppen är personer som söker social gemenskap eller vill delta i olika aktiviteter och/eller fysisk träning. Flertalet volontärer och frivilligorganisationer ordnar aktiviteter i verksamheten

Stegen är en öppen mötesplats för personer över 18 år med psykisk ohälsa/psykisk funktionsnedsättning,

3.3 Anhörigstöd

Kommunen ska ge stöd och avlastning till dem som vårdar anhöriga/närstående²⁸. Stödet ska, så långt det är möjligt, vara individanpassat och utformas i samråd med berörda parter. Biståndshandläggaren ska uppmärksamma anhörigas behov av stöd och bistå anhöriga genom att informera om kommunens insatser samt om vilket utbud som finns av andra stödformer, t.ex. stödgrupper eller frivilligverksamheter.

3.3.1 Indirekt stöd till anhöriga - Avlösning i hemmet

Syftet med insatsen avlastning/avlösning är att öka den enskildes möjligheter till att bo kvar i sitt ordinära boende samt att stötta närstående som är i behov av avlastning för att denne ska kunna bibehålla sitt nätverk och orka med sin vardag.

Insatsen avlösning i hemmet ges till den anhörige som sammanbor med och vårdar en äldre, en långvarigt sjuk eller en funktionshindrad närstående.

Insatsen avlastning kan innebära att ge den anhörige egen tid i eller utanför hemmet för att kunna delta i föreningsliv, ägna sig åt fritidsaktiviteter, umgås med vänner eller annat som är av betydelse för den anhöriga. Se även 5.2.3.

3.4 Frivilligverksamhet

Socialnämnden har ett väl fungerande samarbete med olika frivilligverksamheter i kommunen. Frivilligorganisationer är inte ett substitut för de kommunala skyldigheterna men är ett värdefullt komplement till kommunens verksamheter.

²⁸ 5 kap. 10 § SoL

4. HANDLÄGGNING

4.1 Aktualisering och ansökan

När socialnämnden genom en ansökan eller på annat sätt får kännedom om att en enskild kan vara i behov av insatser enligt socialtjänstlagen ska nämnden skyndsamt inleda en utredning. I de fall som uppgifter inkommer från någon annan än den enskilde kan nämnden ta kontakt med den som uppgifterna berör för att utröna om det finns behov av insatser. Socialtjänstlagen innehåller dock inga möjligheter till tvångsinsatser, vilket innebär att en utredning av den enskildes behov och beslut om insatser endast kan genomföras om den enskilde själv vill det.

En ansökan om bistånd görs i regel av den enskilde själv. I ansökan ska den enskilde ange de behov som han eller hon inte själv kan tillgodose. För att utreda behovet kan det bli aktuellt att inhämta underlag i form av läkarintyg, ADL-bedömning (bedömning av Dagliga Aktiviteter i Livet) eller liknande. Allt underlag till utredningen inhämtas med den enskildes samtycke. Det är den som ansöker om en insats som har ansvaret för att visa att behovet finns. Det är också den enskilde som styr utredningen av behov genom att beskriva vad han eller hon vill ha hjälp med.

4.1.1 Företrädare för den enskilde – ombud, god man eller förvaltare

Om den enskilde på grund av sjukdom, psykisk störning, försvagat hälsotillstånd eller något liknande förhållande inte längre har förmåga att ta hand om sina angelägenheter kan en företrädare ansöka om bistånd åt den enskilde. En företrädare kan vara en person med framtidsfullmakt²⁹ alternativt en behörig anhörig (anhörigbehörighet)³⁰. Företrädarens behörighet inträder först när den enskilde inte längre har förmåga att ta hand om sina angelägenheter. Med detta avses att den enskilde inte längre kan förstå relevant information, överväga alternativen och fatta ett beslut baserat på dessa överväganden, det vill säga det förutsätts att den enskilde har förlorat sin beslutsförmåga. Dessa former av behörighet är i princip tänkta att ta vid i det skede då den enskilde inte längre kan låta sig representeras genom att utfärda en fullmakt enligt reglerna i avtalslagen³¹. Om den enskilde inte har utfärdat någon framtidsfullmakt eller vid de fall det saknas behöriga anhöriga kan den enskilde vara i behov av en företrädare i form av god man eller förvaltare³². Socialnämnden har en skyldighet att anmäla till överförmyndaren om den finner att god man eller förvaltare bör förordnas för någon³³.

4.2 Utredning

Vid bedömning av om en person har rätt till bistånd enligt SoL utreds om:

- ett behov föreligger
- behovet kan tillgodoses på annat sätt
- biståndet behövs för att tillförsäkra den enskilde en skälig levnadsnivå.

²⁹ SFS 2017:310 Lag om framtidsfullmakter

³⁰ 17 kap. FB (1949:381) FB

³¹ NJA 2018 s. 825

³² 11 kap. 4 § FB

³³ 5 kap. 3 § Socialtjänstförordningen (2001:937)

Varje ärende där någon enskild är part ska handläggas så enkelt, snabbt och kostnadseffektivt som möjligt utan att rättssäkerheten eftersätts.³⁴ En individuell bedömning ska göras i varje enskilt fall.

Insamling av fakta kan ske genom uppgifter från den enskilde eller uppgifter från andra. Det är av stor vikt att biståndshandläggaren vid behov samverkar med andra professioner och samråder med personer i den enskildes närhet för att få en samlad bild av livssituationen. Samverkan ska alltid ske med den enskildes samtycke.

Det ska framgå av utredningen vad som är faktiska omständigheter och vad som är bedömningar. Som en del av utredningen framgår utredarens bedömning, som ligger till grund för motiveringen av beslutet.

När den enskildes behov är utretts tas ställning till vilket typ av insats som är lämpligast och tillgodoser den enskildes behov av stöd och hjälp.

4.2.1 Individens behov i centrum (IBIC)

IBIC³⁵ är ett behovsinriktat och systematiskt arbetssätt för dem som arbetar med vuxna personer oavsett ålder eller funktionsnedsättning utifrån Socialtjänstlagen.

IBIC utgår från individens behov, resurser, mål och resultat inom olika livsområden i dagliga livet. I IBIC används klassifikationen ICF³⁶, vilket är ett internationellt system för att beskriva funktionstillstånd, funktionshinder och hälsa. ICF används för att med ett gemensamt språk som stöd fånga upp kombinationen av olika perspektiv och för en helhetssyn hur en person fungerar i sin livssituation

Genom att arbeta utifrån den beskrivna arbetsprocessen i IBIC skapas förutsättningar för likvärdig handläggning och dokumentation. Det innebär ökad rättssäkerhet, tydligare bedömning, bättre insyn och möjlighet till inflytande samt möjlighet att få stöd och hjälp utifrån egna behov. Detta skapar även gynnsammare förutsättningar att följa upp och utvärdera resultat.

4.2.2 Skälig levnadsnivå

De insatser som beviljas ska tillförsäkra en skälig levnadsnivå. Begreppet skälig levnadsnivå har ingen exakt definition. I förarbetena till den tidigare socialtjänstlagen anfördes att det skulle vålla stora svårigheter att närmare ange vad som avses med skälig levnadsnivå i lagtexten. Begreppet måste bedömas med utgångspunkt i den tid och de förhållanden som den hjälpbehövande lever i. Det angavs därför att fastställandet av vilken levnadsnivå som anses skälig måste överlämnas till kommunerna att fastställa. I senare förarbeten beskrivs skälig levnadsnivå även som ett uttryck för kvaliteten i insatsen och vilken ambitionsnivå som kan vara rimligt i ett enskilt fall. Bedömningen av vilka insatser som behövs för att den enskilde ska uppnå skälig levnadsnivå bedöms alltså utifrån den tid och de förhållanden som just då råder, men också utifrån den enskildes egen situation och behov. Detta innebär att skälig levnadsnivå kan innebära olika saker för olika individer vid olika tidpunkter och förhållanden. Vid bedömningen av vad som i det enskilda fallet ska ses som skäligt kan handläggaren vid tveksamhet söka stöd i rättspraxis, dessa riktlinjer samt vid gemensamma ärendedragningar.

Vid bedömning av vilken insats som kan komma ifråga måste en sammanvägning göras av olika omständigheter såsom den önskade insatsens lämplighet som sådan, kostnaderna för

³⁴ § 9 FL

³⁵ Individens behov i centrum – Behovsinriktat systematiskt arbetssätt med dokumentation av individens behov utifrån ICF, Socialstyrelsen 2016.

³⁶ <https://www.socialstyrelsen.se/utveckla-verksamhet/e-halsa/klassificering-och-koder/icf/>

den önskade insatsen i jämförelse med andra insatser samt den enskildes önskemål. Det finns inte någon obegränsad frihet för den enskilde att välja sociala tjänster oberoende av kostnad³⁷

4.2.3 Om behovet kan tillgodoses på annat sätt

Rätten till bistånd inträder först när den enskilde inte själv eller på annat sätt kan få sitt behov tillgodosett. Frivilligorganisationer kan erbjuda enskilda stöd vid sidan av eller som komplement till biståndsbedömda insatser. Biståndshandläggaren ska t.ex. informera om de frivilligorganisationer som erbjuder ledsagning och social samvaro. Handläggaren ska också informera om de öppna verksamheter som finns och om andra möjligheter till social samvaro utifrån den enskildes situation.

Den enskilde har ett eget ansvar för sin situation och för sina livsval. Nedan anges några vanliga gränsdragningar som aktualiseras vid biståndsbedömningar, t.ex. för att ansvaret ligger på annan huvudman, på annan person, eller på den enskilde själv. Det sistnämnda kan t.ex. vara fallet då den enskilde valt att skaffa husdjur eller annan egendom som kräver viss omsorg. I dessa situationer måste hjälpbehovet lösas genom att den enskilde antingen avstår från den egendom som han eller hon inte längre kan ta hand om, eller köper tjänster från den fria marknaden i syfte att kunna behålla egendomen.

4.2.4 Hushållsgemenskap

Makar har ett gemensamt ansvar för praktiska sysslor i hemmet³⁸. Hemtjänsten ska inte ta över den icke biståndsbehövande makens/makans ansvar för skötseln av det gemensamma hushållet. Mer direkt personliga omvårdnadsbehov anses däremot inte ligga inom detta ansvar. Samma principer som för makar ska tillämpas för sammanboende par samt personer som av annan anledning delar hushåll. Det innebär att om flera personer delar hushåll, förutsätts de bidra efter förmåga till skötseln av hushållet.

Om bara en part i ett delat hushåll har behov avslås ansökan med hänvisning till att man hjälps åt i en hushållsgemenskap

Om flera personer delar hushåll men behovet av insatser för praktiska sysslor ändå finns, bör samtliga personer i hushållet ansöka om sådant stöd. I dessa fall ska biståndsbeslutet delas mellan personerna i hushållet.

4.2.5 Skötsel av husdjur

Socialtjänstlagen innebär endast rätt till bistånd för att den enskilde ska uppnå skälig levnadsnivå. Det innebär att den enskildes livsval i vissa fall inte omfattas av biståndsrätten. Utgångspunkten för den som bor hemma med husdjur är att ägaren har det fulla ansvaret för sitt husdjur. Det innebär att nämnden inte beviljar hjälp med t.ex. rastning av hundar, utfodring av djur eller liknande åtgärder som syftar till att tillgodose behoven hos husdjuret.

4.2.6 Ekonomihantering

Den som inte längre själv kan klara av att sköta sin ekonomi rekommenderas att använda autogiro när detta är möjligt. I de fall den enskilde har behov av hjälp vid uttag av kontanter ska han/hon hänvisas till butik som erbjuder kassaservice, eller bankomat för att själv göra uttag. Om det inte är möjligt för den enskilde att själv eller tillsammans med personal klara av

³⁷ Prop. 2000/01:80 s. 91

³⁸ 1 kap. 2 och 4 §§ ÄktB

sina ekonomiska göromål kan en ställföreträdare med fullmakt eller god man vara den enskilde behjälplig.

4.3 Beslut

En enskild som inkommit med en ansökan har alltid rätt att få ett beslut. Av beslutet ska det framgå vilka behov som ska tillgodoses och det stöd som personen har beviljats. Beslutet kan innebära att insatser beviljas eller avslås, helt eller delvis. Beslutet ska vara utformat så att den enskilde lätt kan förstå vad det innebär, och ska även ange under vilken tidsperiod som en insats beviljas.

Beslut som inte verkställs inom tre månader på grund av att den enskilde inte tar emot stödet omprövas eller avslutas. Den enskilde får göra en ny ansökan när det är aktuellt.

Ett avslag eller delavslag på en ansökan ska alltid motiveras. Om skäl till avslag är att behovet kan tillgodoses på annat sätt ska det framgå vad annat sätt innebär. Vid avslag ska det framgå var och när den enskilde kan överklaga beslutet.

4.3.1 Delegationsordning

Av socialnämndens delegationsordning framgår vilken funktion inom socialnämndens verksamheter som delegerats rätten att fatta beslut i olika ärenden.

4.3.2 Kommunicering

Som huvudregel ska ärenden som gäller bistånd enligt SoL kommuniceras innan beslut.³⁹ Det innebär att biståndshandläggaren inte får fatta beslut utan att den enskilde har underrättats om uppgifter som tillförts ärendet av någon annan och fått möjlighet att yttra sig. Undantag är om beslutet inte går emot den enskildes önskan, om uppgifterna saknar betydelse för beslutet eller om det är uppenbart obehövt att kommunicera.

Den enskilde har rätt att muntligen vid besök lämna uppgifter inför socialnämnden, om det inte finns särskilda skäl emot det⁴⁰. Om beslutsrätten har delegerats har den enskilde rätt att lämna uppgifterna till den som på socialnämndens vägnar ska fatta beslut i ärendet. Den enskilde ska informeras om denna rätt i samband med kommuniceringen

4.3.3 Om beslutet går den enskilde emot

Om beslutet går den enskilde helt eller delvis emot kan det överklagas med förvaltningsbesvär. Beslutet ska även innehålla information om hur beslutet kan överklagas. Den enskilde kan få hjälp av handläggaren att överklaga beslutet.

Går beslutet den enskilde emot ska underrättelsen skickas som rekommenderat brev med mottagningsbevis tillsammans med information om hur beslutet kan överklagas.

4.3.4 Tidsbegränsning och ändring av beslut

Tidsbegränsning av beslut ska, av hänsyn till brukarens behov av trygghet och kontinuitet samt för att undvika administrativt merarbete, inte ske slentrianmässigt. Tidsbegränsning får dock ske när särskilda skäl föreligger. Särskilda skäl anses föreligga när biståndsbehovet bedöms vara kortvarigt, variera över tid eller är svårbedömt och tillräcklig utredning saknas vid tidpunkt för beslutet.

³⁹ 17 § Förvaltningslagen

⁴⁰ 11 kap. 9 § SoL

När insats för viss tid har beviljats upphör insatsen att gälla när tiden har löpt ut. Om det då fortfarande skulle föreligga behov av insatser ska en ny prövning göras och ett nytt beslut fattas. Om förhållandena inte har förändrats finns små möjligheter att ändra fortsatt biståndsinsats Gynnande beslut, både tidsbegränsade och tills vidare beslut, kan som regel inte ändras eller återkallas, förutom vid vissa undantag:

- **Säkerhetsskäl**
Vid fara för brukarens liv, hälsa, allvarliga arbetsmiljöproblem vid genomförandet såsom hot, våld eller att brukaren omöjliggör att arbetet utförs på ett belastningsergonomiskt sätt.
- **Vilseledande uppgifter**
Om beslutet tillkommit som en direkt följd av ofullständiga eller oriktiga uppgifter från brukaren.
- **Återkallelse/förbehåll/omprövningsklausul**
När återkallelse/förbehåll/omprövningsklausul finns bes i beslutet. Det är dock av avgörande betydelse hur förbehållet formuleras. En omprövningsklausul som till exempel "Beslutet kan omprövas om ändrade förhållanden påkallar det" bör användas.
- **Vid väsentligt ändrade förutsättningar**
Det kan finnas andra starka skäl att ändra ett beslut. Om biståndsbehovet väsentligt förändras anses sådana starka skäl föreligga.

4.4 Verkställighet

Verksamheten som ska utföra stödet ska ha ett uppdrag/beställning att utgå från innan verkställigheten påbörjas. Ett uppdragsdokument är utformat utifrån vad som framgår i utredningen och tillhörande beslut. Uppdraget är grunden till hur verksamheten ska utföra insatserna.

När en utförare verkställer biståndsbeslutet ligger nämndens bedömning och beslut till grund för den genomförandeplan som utföraren upprättar tillsammans med den enskilde och/eller företrädare. Genomförandeplanen ska beskriva hur beviljade insatser ska genomföras med hänsyn till den enskildes självbestämmande och integritet. (Vad som ska göras, vem som ansvarar för insatsen, när och hur insatsen ska gå till samt mål och delmål för insatsen)⁴¹. Genomförandeplanen ska dokumenteras och undertecknas av både utförare och den enskilde och/eller företrädaren och en kopia ska därefter lämnas till biståndshandläggaren.

När ansökan om hjälp och stöd i hemmet beviljats ska beslutet verkställas

En enskild som är missnöjd med hur ett beslut verkställs bör i första hand vända sig direkt till den utförare som ansvarar för utförandet. Om problemet kvarstår bör den enskilde vända sig till biståndshandläggare.

4.4.1 Val av utförare

Den enskilde som beviljats hemtjänstinsatser rätt att välja utförare av hemtjänst (service eller personlig omvårdnad och service) under förutsättning att utföraren godkänns av socialnämnden inom ramen för valfrihetssystemet för hemtjänst

Biståndshandläggaren ska informera om vilka utförare den enskilde har möjlighet att välja mellan. Biståndshandläggaren ska också hjälpa den enskilde med att byta utförare i de fall så önskas.

⁴¹ SOFS 2014:5

Om den enskilde inte kan eller vill välja utförare får den enskilde kommunens egen regi som utförare.

4.4.2 Val av insatsform

I vissa fall kan situationen uppstå att den enskilde gärna vill ha en viss typ av insats för att få sitt behov tillgodosett. Det kan t.ex. vara fallet om den enskilde gärna vill bo kvar hemma med hemtjänst trots att han eller hon i och för sig uppfyller kriterierna för att bli beviljad särskilt boende.

När det gäller utformandet av hjälpinsatser sägs det bl.a. så här i förarbeten till socialtjänstlagen: "Vid bedömningen av vilken insats som kan komma i fråga måste en sammanvägning göras av olika omständigheter såsom den önskade insatsens lämplighet som sådan, kostnaderna för den önskade insatsen i jämförelse med andra insatser samt den enskildes önskemål. Det kan enligt regeringens mening inte finnas en obegränsad frihet för den enskilde att välja sociala tjänster oberoende av kostnad."⁴²

Detta innebär att det ibland kan bli aktuellt för handläggaren att avslå den insats som den enskilde själv önskar, med hänvisning till att nämnden kan erbjuda en annan insats som är lämpligare och mer kostnadseffektiv.

Den som så önskar ska kunna bo kvar i sin bostad till livets slut. Vid varaktiga behov av omfattande insatser där skälig levnadsnivå inte kan garanteras ska den enskilde motiveras att ansöka om särskilt boende eller söka annan boendeform där behov av trygghet och säkerhet bättre kan tillgodoses. Vid bedömning ska också kostnaden för insatsen vägas in i förhållande till andra insatser som bedöms tillgodose den enskildes behov. Med omfattande behov avses som riktpunkt hemtjänstinsatser som motsvarar mer än 100 utförda timmar per månad eller andra kombinationer av insatser som motsvarar detta.

4.5 Uppföljning

Biståndshandläggare har ansvar för att följa upp hur beviljade insatser utförs – att insatserna tillgodoser den enskildes behov av stöd och hjälp, att verkställigheten sker i enlighet med beslutet och med hänsyn till den enskildes medinflytande samt är av god kvalitet. Viktiga underlag vid uppföljningen är det tidigare beslutet, genomförandeplanen samt, när det gäller hemtjänst, registrerad utförd tid. Beslut om insatser som pågår under längre tid följs upp minst en gång per år. Första gången ett beslut verkställs eller då nämnden fått annan information (t.ex. att behoven förändrats, att något särskilt har hänt eller genom klagomål från den enskilde) kan anledning finnas att följa upp beslutet tidigare. Efter sjukhusvistelse bör uppföljning ske efter tre månader. Ibland kan det vara svårt för den enskilde och/eller dennes företrädare att ge uttryck för att han eller hon inte är helt nöjd med en insats. Uppföljningen ska ge den enskilde och/eller dennes företrädare möjlighet att uttrycka sina åsikter till biståndshandläggaren utan att den som utför insatsen är närvarande. Biståndshandläggaren och den enskilde bör i förväg komma överens om utföraren ska delta vid uppföljningen.

I uppföljningssamtalet undersöks den enskildes upplevelse av kvaliteten på till exempel bemötande, inflytande och genomförande. En sammanvägning och analys av det förändrade funktionstillståndet och tidigare beslutad insats kan påverka eller förändra behovet av insatser och leda till en ny ansökan och utredning. Kvarstår samma behov kan det ändå

⁴² prop. 00/01, RÅ 1986 ref 175

innebära att målen förändras. Nya uppgifter ska utgöra ett underlag för utförarens planering av genomförandet och lämnas till utföraren

4.6 Rapporteringsskyldighet och särskild avgift

Biståndsbeslut som nämnden meddelar ska verkställas inom skälig tid. Nämnden rapporterar kontinuerligt till IVO om beslut inte verkställs inom tre månader från det att beslutet är fattat. IVO kan utreda skälen till att nämnden inte verkställt beslutet. Vad som är skälig tid får bedömas från fall till fall. Om ingen godtagbar anledning finns till att beslutet inte verkställts kan IVO ansöka hos förvaltningsrätten om att nämnden ska åläggas att betala särskild avgift. Den särskilda avgiften fungerar som en sanktion för bristande verkställighet. Reglerna om särskild avgift innebär att det är viktigt för nämnden att dokumentera varför ett beslut inte verkställs. Även erbjudanden om verkställighet ska dokumenteras.

5. BISTÅND AVSEENDE ORDINÄRT BOENDE

När den enskildes behov är utrett ska handläggaren presentera förslag på insatser som kan tillgodose dessa behov. Ibland behövs endast vissa moment i en insats för att tillgodose ett behov, och det är viktigt att tillvarata de förmågor som den enskilde fortfarande har. Vissa behov kan kräva flera olika insatser för att fullt ut tillgodoses. Utifrån nedanstående beskrivning av vad dessa insatser normalt innefattar och i vissa fall även vad som normalt anses tillgodose en skälig levnadsnivå bedömer handläggaren vilken eller vilka insatser som kan tillgodose den enskildes individuella behov..

Insatserna ska stödja brukarens möjligheter att leva ett så normalt och självständigt liv som möjligt. Den som önskar ska kunna bo kvar i sin bostad så länge det är rimligt och möjligt. Det bedöms ej rimligt att bevilja hemtjänst som innebär att kostnaderna för hemtjänstinsatserna i kombination med andra insatser överskrider kostnaderna för en plats på vård- och omsorgsboende⁴³. Se även avsnitt 4.4.2.

För respektive insats finns en schablontid angiven i bilaga 1 till riktlinjerna. Schablontiden ska ses som den insats som normalt beviljas. En individuell bedömning utifrån den enskildes brukarens behov måste alltid ske i varje enskilt ärende

Biståndshandläggare behöver innan beslut försäkra sig om att den enskilde informerats att hemtjänstinsatserna är avgiftsbelagda. Se även avsnitt 2.1.1.

5.1 Hemtjänst

Hemtjänst innebär i första hand hjälp i det egna hemmet. Även vissa åtgärder utanför hemmet ingår i begreppet hemtjänst, som t.ex. inköp av varor, ledsagning i samband med läkarbesök eller medföljande vid promenader. Övriga insatser utanför hemmet är normalt sett att härleda till annan insatsform än hemtjänst.

Hemtjänst omfattar insatser av servicekaraktär och personlig omvårdnad och beviljas under dygnets alla timmar som punktinsatser. Punktinsatser kan innebära återkommande och täta besök.

5.1.1 Service

Med serviceinsatser menas insatser av ren servicekaraktär, där insatsen generellt sett inte är att anse som integritetskänslig. Vilka serviceinsatser som bör beviljas beror på den enskildes behov. En insats består av flera delmoment

5.1.1.1 Inköp

I insatsen ingår inköp av mat och andra dagligvaror, antingen genom internetleverantör eller i närmaste livsmedelsbutik med fullgott sortiment. I insatsen ingår även ärenden såsom post, bank och apoteksärenden. Nämnden anser det skäligt att den enskilde får hjälp med detta en gång per vecka. Insatsen kan även innefatta att planera veckans måltider, att skriva en inköpslista samt att plocka in matvaror i skåp samt redovisa kvitton och pengar. Om inköp sker via internetleverantör kan insatsen även innefatta att beställa varor och möta upp vid hemleverans. Den enskildes möjligheter att själv utföra inköpen, t.ex. genom distansköp eller genom att nyttja färdtjänst, bör alltid beaktas. Om den enskilde ska följa med vid inköpen ska detta framgå av beslutet.

⁴³ Prop. 2000/01:80 s. 91, Kammarrätten i Göteborg mål nr 158–13 samt mål nr 3090–18.

5.1.1.2 Städning

Städning ska, i den mån det är möjligt, ske tillsammans med den enskilde. Beroende på vad den enskilde själv kan utföra innefattar hjälp med städning normalt dammsugning, våttorkning av golv, dammtorkning samt rengöring av kök och badrum. Den enskilde kan även få hjälp med att vattna blommor och med sophantering. I insatsen städning kan ingå att hemtjänsten ett par tillfällen per år torkar skåpluckor, rengör kyl, frys, spis och mikrovågsugn samt vid behov byter säkringar och glödlampor, sopar bort snö från farstustrappa och ramp/handikapp hiss. Dessa moment ska inrymmas inom ramen för beviljad tid, vilket innebär att brukaren får avstå viss del av städning viss vecka om man önskar något av dessa andra moment. Den enskilde tillhandahåller funktionsduglig städutrustning och väljer inom ramen för den beviljade tiden vad som ska utföras.

Städbehov orsakade av hemmavarande vuxna barn eller inneboende tillgodoses inte. I insatsen städning ingår inte fönsterputsning, gräsklippning eller trädgårdsarbete, snöröjning, putsning av kristallkronor, packning och flyttning, vedhuggning eller städning av balkonger, garderober och köksskåp. Det ingår inte heller någon flyttstädning. Idag har vi bara 2 rum och kök. Ska vi skriva ngt om att man kan ha större om man är ett par

Hjälp med städning beviljas normalt för två rum och kök. Har man en större bostad får man själv ombesörja städning av de extra ytorna, t.ex. genom att köpa tjänsten av annan. Städning beviljas i normalfallet var tredje vecka. För att beviljas extra städning krävs särskilda skäl. Astma/allergi ska styrkas av läkarintyg. Personer med inkontinensproblematik ska erbjudas kontakt med sjuksköterska i hemsjukvården för utredning och förskrivning av kostnadsfria förbrukningsartiklar. Enklare uppsnygning av kök och badrum, i de fall behovet finns, förväntas i normalfallet ske i samband med andra insatser, t.ex. avtorkning av köksytor i samband med hjälp vid måltider och enklare städ av badrummet i samband med toalettbestyr, hjälp med hygien eller dusch.

5.1.1.3 Bäddning/renbäddning

Den som inte själv kan bädda sin säng kan beviljas daglig hjälp med detta. Renbäddning beviljas normalt sett varannan vecka. Den som har behov av renbäddning oftare, tex på grund av inkontinens, har rätt att däremellan få sängen renbäddad vid behov. Den som har insatsen renbäddning varannan vecka behöver alltså inte beviljas ytterligare renbäddning för att täcka eventuella tillfälligt uppkomna behov. Ett sådant behov hanteras istället genom biståndshandläggarens individuella bedömning av tidsåtgången för insatsen.

5.1.1.4 Tvätt

Tvätt innebär hjälp med tvättning av kläder och sänglinne. Nämnden anser det skäligt att den enskilde får hjälp med tvätt var tredje vecka. Insatsen kan även innefatta att boka tvättid och att hänga upp, vika och lägga in den rena tvätten på plats i skåpen. Hjälp med tvätt kan ges om det finns tillgång till tvättmaskin i bostaden eller tvättstuga i anslutning till fastigheten. I annat fall ska personal vara behjälplig att skicka tvätten till tvättinrättning. Brukaren står själv för dessa kostnader. Utgångspunkten är att den enskilde själv ska göra de moment av insatsen som han eller hon klarar av. Insatsen innefattar inte hjälp med tvätt av mattor eller tunga överkast, eller angling och strykning av lakan och dukar. Behov av enklare klädvård som att sy i knappar och strykning av vissa gångkläder såsom byxor, kjol, skjorta, blus etc. ska anges som en särskild insats

5.1.1.5 Matservice

Insatsen matservice innebär att färdiglagad matlåda, så kallat matpaket, levereras hem till den enskilde.. Leveransen av matlådan är en hemtjänstinsats, men själva kostnaden för matlådan ingår inte i hemtjänstavgiften. Personer som enbart har behov av matpaket och

inte har övriga insatser från hemtjänsten betalar särskild leveransavgift för matpaketet. Pris för matpaket och leveransavgift är bestämt av kommunfullmäktige och framgår dokumentet "Avgifter och tillämpningsregler inom äldre- och funktionshinderomsorgen i Knivsta kommun"⁴⁴

5.1.1.6 Beredning av måltider

Beredning av måltider innefattar uppvärmning och enklare tillagning av mat, dukning, uppläggning av maten på ett aptitligt sätt, servering av måltiden, diskning och att hålla rent vid matplatsen. Även om flera av de delmoment som insatsen innehåller är av servicekaraktär klassas beredning av måltider som en omvårdnadsinsats eftersom insatsen ofta innebär ett ansvar för den enskildes kosthållning, där omvårdnadsdelarna svårigen kan separeras från de delar som avser ren service. Om den enskilde själv kan tillaga maten men behöver hjälp att diska efteråt beviljas beredning av måltider för momentet diskning. Beredning av måltider avser framför allt tillagning av frukost och mellanmål/kvällsmål.

När det gäller lunch och middagsmål bör den enskilde, om han eller hon inte själv kan tillaga maten, i första hand hänvisas till att köpa matlåda eller färdigrätt. Beredning av måltider kan innefatta uppvärmning av sådan matlåda/färdigrätt, medan leveransen av lådan ingår i insatsen matdistribution.

5.1.2 Omvårdnadsinsatser

Med omvårdnadsinsatser avses insatser av mer integritetskänslig karaktär. Det kan röra sig om hjälp med hygien och kläder, vid toalettbesök eller matning/stöttning i samband med måltider. Insatserna kan också vara av trygghetsskapande karaktär, t.ex. tillsynsbesök eller möjlighet att genom trygghetslarm kunna påkalla hemtjänstens uppmärksamhet. En insats kan bestå av flera delmoment. Biståndshandläggaren beviljar insatser utifrån den enskildes behov och bör i bedömningen utveckla vilka moment som den enskilde behöver hjälp med. Omvårdnadsinsatser är särskilt integritetskänsliga och vid utförandet ska utförarna respektera den enskildes önskemål om hur en viss insats ska utföras.

5.1.2.1 Måltidsstöd

Måltidsstöd innebär att den enskilde får stöd i samband med måltiden för att kunna tillgodogöra sig maten på ett bra sätt. Det kan handla om hjälp med matning eller att den enskilde får sällskap under hela måltiden eller en stund i början för att stimulera lusten att äta.

5.1.2.2 På- och avklädning

Insatsen på- och avklädning beviljas när den enskilde behöver hjälp med att klä på eller av sig kläder. Detta kan framför allt vara vid uppstigning och sänggående men kan även vara aktuellt vid andra tillfällen på dygnet utifrån den enskildes behov. Det kan röra sig om hjälp med samtliga kläder eller bara vissa plagg. I de fall stödstrumpor ordinerats av läkare är det en hälso- och sjukvårdsinsats som endast kan beviljas om den är att anse som egenvård.

5.1.2.3 Toalettbestyr

Hjälp med toalettbestyr innebär hjälp vid toalettbesök, byte av inkontinensskydd och tömning av portabel toalett eller tömning av stomipåse eller uribag/kateterpåse samt personlig hygien i samband med detta. Insatsen kan även innefatta omläggning av stomi, byte av stomipåse

⁴⁴ <https://knivsta.se/stod-och-omsorg/avgifter-for-var-d-och-omsorg-2020>

och hantering av urinkateter eller uridom i de fall dessa åtgärder bedömts som egenvård (se avsnitt 2.5)

5.1.2.4 Personlig hygien

Insatsen personlig hygien avser hjälp med hygien exklusive dusch. Hjälp vid dusch beviljas som en egen insats. Hjälp med personlig hygien kan innebära hjälp med nedre hygien, munvård, rakning, kamning, klippning av fingernaglar, rengöring av glasögon och hjälp med att sätta på och byta batterier i hörapparat. I insatsen kan även ingå enklare rengöring av protes eller hjälpmedel. Skötsel av fötter beviljas inte.

5.1.2.5 Dusch

Insatsen innefattar hjälp i samband med dusch. I insatsen kan ingå hjälp med att tvätta och torka håret samt att torka och vid behov smörja in kroppen.

5.1.2.6 Trygghetslarm

Trygghetslarm är en trygghetsskapande insats som kan beviljas den som annars känner sig otrygg i hemmet. Genom att larmet installeras kan den enskilde kalla på personal vid t.ex. fallsituation eller behov av hjälp med toalettbesök. Det är inte möjligt att avsäga sig insatsen trygghetslarm under kortare frånvaro från hemmet som t.ex. planerad sjukhusvistelse eller sommaruppehåll.

5.1.2.7 Tillsyn

Insatsen tillsyn är en trygghetsskapande insats som kan beviljas t.ex. om en person löper stor risk att falla i hemmet. Insatsen är främst avsedd för de som inte har larm eller som har svårt att använda larmet. Vid tillsynsbesök kan hjälp med behov av tillfällig natur utföras, t.ex. att ge ett glas vatten, öppna ett vädringsfönster eller toalettbesök. Tillsyn kan även ske genom telefonkontakt eller via tillsynskamera.

Vid beslut om tillsyn nattetid ska biståndshandläggare informera om möjligheter till tillsyn genom trygghetskamera. Av biståndsbeslutet framgår antalet tillsyner per natt. Utföraren och den enskilde kommer överens om tillsynen ska genomföras med trygghetskamera eller fysiskt besök.

Tillsyn genom trygghetskamera innebär att en mörkerseende kamera placeras hemma hos brukaren. Kameran startas av personal och är igång ca 30 sekunder. Vilka tidpunkter som kameran ska aktiveras kommer den enskilde och utföraren överens om. Om personalen inte kan se den enskilde, ska personal ringa till den enskilde, alternativt genomföra ett fysiskt besök. Hur många gånger den digitala tillsynen då ska göras innan utföraren ringer eller gör ett fysiskt besök, kommer utföraren och den enskilde överens om. Samtliga överenskommelser med den enskilde dokumenteras i genomförandeplanen.

En person med behov av frekventa tillsynsbesök under dygnet bör informeras om andra boendeformer där nämnden lättare kan tillgodose sådant behov. Tillsyn beviljas inte för tid då den enskilde av annan anledning än behov av tillsyn har planerade besök av personal från hemvården.

5.1.2.8 Social samvaro

Insatsen social samvaro är en social aktivitet som ska tillgodose den enskildes behov av social kontakt när inga eller få egna sociala kontakter finns. I bedömningen av om denna insats bör väljas för att tillgodose den enskildes behov ska den enskildes egna kontaktnät samt möjlighet att delta i öppen verksamhet eller av civilsamhället ordnade aktiviteter alltid vägas in.

Den som bor tillsammans med annan eller har god kontakt med anhöriga/vänner bör i normalfallet anses ha fått sitt behov av social samvaro tillgodosett genom dessa kontakter. Omfattningen av insatsen beror på den enskildes situation och vilka andra sociala aktiviteter som den enskilde beviljats. Den som saknar ett eget socialt nätverk och inte har några andra sociala aktiviteter kan, om behovet inte kan tillgodoses på annat sätt, beviljas social samvaro en gång i veckan. Den som har beviljats andra insatser som också syftar till att bryta social isolering, t.ex. utevistelse, promenadstöd eller dagverksamhet, bör i normalfallet anses ha fått sitt behov tillgodosett genom dessa insatser.

5.1.2.9 Utevistelse /promenadstöd

Insatsen utevistelse kan innefatta att hemtjänstpersonal går en promenad tillsammans med den enskilde eller på annat sätt hjälper den enskilde vid vistelse utomhus. Insatsen beviljas den som inte har möjlighet att på egen hand ta sig utanför bostaden. Insatsen utevistelse beviljas utifrån den enskildes behov. Den som har beviljats andra insatser som också syftar till att den enskilde ska få hjälp att komma ut utanför bostaden, t.ex. att följa med vid matinköp eller ledsagning, bör i normalfallet anses ha fått sitt behov av promenader tillgodosett genom dessa insatser.

5.2 Andra insatser i ordinärt boende

5.2.1. Ledsagarservice

Insatsen ledsagarservice ökar möjligheten att leva ett självständigt liv och motverkar isolering. Det stimulerar den enskilde till gemenskap med andra. Insatsen ledsagarservice ska ge den enskilde möjlighet att delta i samhällslivet, ta del av kultur och fritidsaktiviteter i sin närmiljö samt besöka närstående och medverka i andra sociala aktiviteter. Ledsagning beviljas endast om behovet av förflyttning mellan platser inte kan tillgodoses på annat sätt, t.ex. genom färdtjänst, riksfärdtjänst eller dylikt. Handläggaren kan även informera den enskilde om möjligheten att ta kontakt med frivilligorganisationer, om den enskilde så önskar.

Ledsagare kan beviljas för att ta sig till och från en aktivitet, om aktiviteten är sådan att den enskilde är i behov av den för att uppnå skälig levnadsnivå. Omfattningen av ledsagningen beror på den enskildes individuella behov. Om behovet av ledsagning överstiger 15 timmar per månad bör övervägas om det finns andra insatser eller aktiviteter som kan tillgodose den enskildes behov av social stimulans. Om den enskilde är i behov av personlig omvårdnad under själva aktiviteten ska det framgå av beslutet.

5.2.2. Dagverksamhet

Insatsen dagverksamhet kan vara lämplig för personer med demens som behöver regelbunden tillsyn, träning och social samvaro. Dagverksamhet stimulerar till aktivitet, vilket kan bidra till att behålla befintliga sociala, psykiska och fysiska funktioner och fördröja tidpunkten för inflyttning i särskilt boende. Syftet kan även vara att avlösa anhöriga. Dagverksamhet är ett viktigt komplement till hemtjänsten. Genom social stimulans och aktivering kan dagverksamheten bryta ensamhet och isolering samt hjälpa den enskilde att bibehålla fysiska och psykiska funktioner.

För att den enskilde ska beviljas dagverksamhet med inriktning mot demenssjukdomar ska demensdiagnos vara fastställd. I vissa fall kan plats beviljas tillfälligt i avvaktan på utredning och diagnos.

5.2.3 Avlösarservice

Avlösarservice i hemmet kan beviljas enskilda som har en närstående som vårdar den enskilde i hemmet. Den som inte själv kan tillgodose behovet eller inte kan få behovet

tillgodosett på annat sätt har rätt till avlösning i hemmet. Hemtjänstpersonal utför de insatser som brukaren är i behov av och som den anhöriga/närstående normalt utför.

”Fri avlösning i hemmet” kan beviljas som anhörigstöd vilket innebär att bistånd ges upp till åtta timmars avgiftsfri avlösning per månad. Tid kan inte sparas till nästkommande månad. ”Fri avlösning i hemmet” utförs dag- och kvällstid och omfattar anhöriga som bor tillsammans med närstående över 65 år

Avlösarservice ska inte beviljas om den anhörige har en anhörganställning och inte heller om brukaren har andra insatser beviljade som innebär att den anhörige har möjlighet att komma ifrån under en skälig sammanhängande tidsperiod. Om ansökan avser mer än tio timmar per vecka bör övervägas om den enskildes och den anhöriges behov avser något annat. Stort behov av avlösning kan vara tecken på att hemsituationen snart inte fungerar längre och att en lösning behöver hittas för att hjälpa både den enskilde och den anhörige på längre sikt.

5.2.4 Korttidsvård

Korttidsvård är en plats utanför det egna boendet, avsedd för tillfällig vård och omsorg dygnet runt och är ett komplement till stöd i hemmet.

Insatsen korttidsvistelse beviljas sökande som av olika skäl, för en kortare period, inte kan bo i sin ordinarie bostad

En plats i korttidsvård kan ha olika syften:

- Återhämtning och/eller mobilisering
- Utredning av den enskildes framtida behov av stöd och hjälp
- Rehabilitering
- Avlastning för anhöriga
- Vård i livets slutskede

Möjligheterna till kvarvarande i eller återgång till ordinarie bostad ska vara uttömda. Målet ska dock, om möjligt, vara en återgång till ordinarie bostad.

Behov av korttidsplats föreligger *inte* om den enskildes behov kan tillgodoses genom

- hjälpmedel och enklare anpassning av bostad
- hemtjänst i ordinärt boende
- anhörigstöd i form av dagverksamhet eller avlösning i hemmet
- rehabiliterande åtgärder i ordinärt boende

5.2.4.1 Växelvård

Växelvård är en form av korttidsvård vars syfte är att stärka den enskildes egna möjligheter att bo kvar i sitt ordinära boende. Det kan även beviljas för att stötta närstående som har behov av avlastning.

Behov av växelvårdsplats bedöms finnas om den enskilde:

- Är i behov av regelbundet återkommande planerad korttidsvård för att avlasta hemsituationen i ordinärt boende
- Har ett omfattande behov av omsorg, omvårdnad och tillsyn där anhöriga behöver avlastas från vård-/omvårdnadsarbetet

Växelvårdsplats beviljas i regel *inte* om:

- Den enskildes behov av omsorg och omvårdnad kan tillgodoses genom hemtjänst
- Den enskilde bor i ensamhushåll

- Den enskildes behov kan tillgodoses genom anhörigstöd i form av dagverksamhet eller avlastning/avlösning i hemmet
- Den enskilde enligt kap 4 § 1 SoL beviljats plats i särskilt boende

Korttids- eller växelvårdsplats bör inte beviljas för att den enskilde tillfälligt inte kan vistas i sin egen bostad eller för att den enskilde saknar bostad. Växelvård bör inte heller beviljas om behovets omfattning innebär att den enskilde spenderar större delen av sin tid på växelvårdsplatsen. Om behovet av växelvård överstiger två veckor per månad ska biståndshandläggaren initiera en diskussion och informerar om särskilt boende.

6. SÄRSKILT BOENDE OCH HJÄLP OCH STÖD I SÄRSKILT BOENDE

Särskilt boende innefattar stadigvarande boende och syftar till att ge personer med omfattande vård- och omsorgsbehov en hög grad av säkerhet och trygghet

För att beviljas särskilt boende bör den enskilde uppfylla ett eller flera av nedanstående kriterier.

- Den enskildes omvårdnadsbehov är stort över hela dygnet.
- Den enskilde har medicinska behov och stort behov av kontinuerlig närhet till personal.
- Den enskilde har oro orsakad av exempelvis psykisk ohälsa eller demenssjukdom som påverkar förmågan att fungera i ordinärt boende.
- De insatser som krävs för att tillgodose den enskildes behov i ordinärt boende är så kostsamma att behovet bättre och mer kostnadseffektivt tillgodoses på ett särskilt boende.

Den som av andra skäl, t.ex. avsaknad av hiss i fastigheten eller otillgänglig närmiljö, behöver annan bostad ska från biståndshandläggaren få information om andra möjligheter till byte av bostad eller hjälp från arbetsterapeut med hjälpmedel och bostadsanpassning för att möjliggöra för den enskilde att kunna bo kvar i sitt ordinära boende så länge det är möjligt.

När ett beslut om särskilt boende tas ska handläggaren i beställningen ange vilken inriktning boendet bör ha. Boendet kan verkställas vid omvårdnadsboende eller demensboende.

Beslutet om inriktning är en verkställighetsfråga och avgörs utifrån vilken typ av boende som anses lämpligast för den enskilde. Såväl den enskildes egna önskemål om inriktning som eventuella utlåtanden från legitimerad personal om den enskildes medicinska och övriga behov tas med i bedömningen. För att få plats på boende för personer med demenssjukdom är utgångspunkten att en utredning gjorts och att demensdiagnos fastställts. I undantagsfall kan biståndsutredningen dock ha klarlagt ett behov av boende på demensboende även utan en fastställd diagnos. Verkställighet ska då utgå från den enskildes behov, efter en dialog med tilltänkt utförare och den enskildes företrädare.

Av beslut som avser bistånd i form av särskilt boende ska det framgå vilken service och omvårdnad som brukaren ska få i boendet så att det står klart vad beslutet kommer att innebära för den enskilde i praktiken.

Personer med beslut om särskilt boende ska inte behöva flytta från boendet, även om vård- och omsorgsbehovet ökar. För att den enskilde brukarens vårdbehov ska kunna tillgodoses på bästa sätt, kan det ändå i vissa fall bli aktuellt att flytta till ett boende med speciell inriktning, t.ex. demensboende. Ett byte till annat boende ska ske i samförstånd med brukaren eller dennes legala företrädare och ska alltid föregås av en vårdplanering. Anhöriga/närstående ska ges möjlighet att närvara om brukaren så önskar. Inget nytt beslut behöver fattas vid byte av bostad.

6.1 Omvårdnadsboende

Omvårdnadsboende är aktuell för personer som har stora vård- och omsorgsbehov oavsett diagnos eller funktionsnedsättning. På ett omvårdnadsboende kan de brukarna ha mycket varierande behov och den omvårdnad och de aktiviteter som erbjuds ska vara individuellt anpassade.

6.2 Demensboende

För att vara aktuell för demensboende krävs en demensdiagnos. På ett demensboende ska den enskilde genom stimulans och upplevelser ges stöd att upprätthålla en meningsfull

tillvaro. Boendet ska erbjuda aktiviteter som är individinriktade i en miljö som är lugn och ställer låga krav.

6.3 Hjälp och stöd i särskilt boende

Personer bosatta inom särskilt boende beviljas även insatser i boendet enligt 4 kap. 1 § SoL. Brukarens behov av individuell omvårdnad, praktisk hjälp, trygghet, social stimulans samt möjlighet att få promenader utomhus är behov som ska tillgodoses på det särskilda boendet.

6.4 Parboende

I begreppet skälig levnadsnivå ingår det för den som har beviljats, eller beviljas, vård- och omsorgsboende, att kunna fortsätta sammanbo med sin make/maka, sammanboende eller registrerad partner oavsett olika omsorgsbehov.

Det är den som ansöker eller är beviljad särskilt boende som kan ansöka om parboende. Ett beslut om medboende är i grunden ett biståndsbeslut enligt SoL. Det prövas med utgångspunkt från vad som ska ingå i en skälig levnadsnivå. Bestämmelsen i 4 kap. 1 c § SoL är därför inte biståndsgrundande, utan är endast en precisering av när det anses ingå i den biståndsberättigades skäliga levnadsnivå att få leva tillsammans med sin make, maka, sammanboende eller registrerad partner i det särskilda boende som hen beviljas eller har beviljats sedan tidigare.

När den som innehar beslutet om särskilt boende avlider har maken/sambon ingen rätt att fortsätta bo kvar på det särskilda boendet, såvida denne inte bedöms vara i behov av särskilt boende för egen del.

7. STYRDOKUMENT

Lagar, föreskrifter och förordningar

- Socialtjänstlagen (SFS 2001:453)
- Socialtjänstförordningen (SFS 2001:937)
- Lag om stöd och service till vissa funktionshindrade (SFS 1993:387)
- Hälso- och sjukvårdslagen (SFS 2017:30)
- Föräldrabalken SFS 1949:381
- Förvaltningslagen (SFS 2017:900)
- Äktenskapsbalken (SFS 1987:230)
- Kommunallagen (SFS 2017:725)
- Offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)
- Lag (2017:612) om samverkan vid utskrivning från slutna hälso- och sjukvård
- Lag (2008:962) om valfrihetssystem
- Lag (2017:310) om framtidsfullmakter
- Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om dokumentation i verksamhet som bedrivs med stöd av SoL, LVU, LVM och LSS (SOSFS 2014:5)
- Socialstyrelsens föreskrifter om bedömningen av om en hälso- och sjukvårdsåtgärd kan utföras som egenvård (SOSFS 2009:6)

Allmänna råd och riktlinjer

- Socialstyrelsens allmänna råd (SOFS 2012:3) om värdegrunden i socialtjänstens omsorg om äldre
- Socialstyrelsens allmänna råd om personalens kompetens vid handläggning och uppföljning av ärenden som avser äldre personer (SOFS 2007:17)

Länsgemensamma riktlinjer

- Samverkan vid utskrivning från slutenvård, Riktlinje Vård i samverkan (VIS)
- Tandvårdsstöd i Uppsala län, Riktlinje Vård i samverkan (VIS)

Lokalt fastställda styrdokument

- Socialnämndens strategi för vård och omsorg, SN-2016/99
- Avgifter och tillämpningsregler inom äldre- och funktionshinderomsorgen i Knivsta kommun, KS-2018/412
- Förfrågningsunderlag enligt lagen om valfrihetssystem (LOV) för utförande av hemtjänst SN-2019/346

Bilaga 1. Tidsschabloner för hemtjänstinsatser (normalnivåer)

Nedan redovisade schabloner för olika insatser anger omfattning och tid för respektive insats. Detta ska ses som ett normalfall men behovet ska alltid utredas utifrån den enskildes unika situation och behov. Biståndshandläggare behöver innan beslut försäkra sig om att den enskilde informerats att hemtjänstinsatserna är avgiftsbelagda. Avgiftshandläggningen hanteras av avgiftshandläggare.

INSATS	OMFATTNING	TID
Inköp och ärenden - Planera inköp - Utföra inköp - Plocka in varor	En gång per vecka	30 minuter per tillfälle
Inköp och ärenden digitalt - Planera inköp - Utföra digitala inköp - Plocka in varor	En gång per vecka	15 min per tillfälle
Städning Två rum och kök	Var tredje vecka	45 min per tillfälle för ensamstående
Lättare städning -viss uppsnygning -blomvattning -soptömning	Vid behov	12 min per tillfälle 8 min per tillfälle om vanlig städning getts samma vecka
Bäddning	Dagligen	5 min per tillfälle/säng
Renbäddning	En gång varannan vecka	10 min per tillfälle/säng
Tvätt och enklare klädvård	En gång var tredje vecka	60 min per tillfälle
Diskning	Vid behov	8 min per tillfälle
Tillsyn/besök Fysiskt besök Telefonsamtal Trygghetskamera	Vid behov	5 min per tillfälle 3 min per tillfälle 1 min per tillfälle
Hjälp vid duschning	Vid behov	25 min per tillfälle
Tillsyn vid dusch	Vid behov	15 min per tillfälle
Matservice Leverans färdig matlåda	Vid leverans av matlåda	10 min per tillfälle

INSATS	OMFATTNING	TID
Social samvaro	En gång per vecka	30 min per vecka
Utevistelse/promenader	Vid behov	20 min per tillfälle
Ledsagning	Vid behov	Beror på brukarens behov såsom ålder och/eller
Beredning av måltider	Vid behov	15 min per tillfälle
Måltidsstöd inklusive enklare matlagning	Vid behov	20 min per tillfälle
På- och avklädning samt personlig hygien	Dagligen	15 min per tillfälle
På- och avklädning	Dagligen	10 min per tillfälle
Toalettbestyr inklusive personlig hygien	Vid behov	15 min per tillfälle
Enbart WC		10 min per tillfälle
Extra bemanning enbart vid förflyttningar	Vid behov	15 min per tillfälle
Stöd under morgonen: <ul style="list-style-type: none"> - Uppstigning - Övre/nedre hygien - Påklädning - Toalettbesök - Frukost - Soptömning 	Dagligen	30 min per tillfälle Beroende på hjälpbehov kan bäddning ingå utan extra minuter
Eftermiddagsstöd: <ul style="list-style-type: none"> - Mellanmål - Toalettbesök 	Dagligen	15 min/tillfälle
Stöd under kvällen: <ul style="list-style-type: none"> - Toalettbesök - Avklädning - Hjälp i säng - Soptömning 	Dagligen	20 min per tillfälle

Om enskild beviljas både någon daglig omvårdnadsinsats samt någon serviceinsats minskas den totala beviljade tiden med 20% efter sammanräkning. Detta görs oavsett om insatsernas

tidsangivelser är gjorda enligt schablon eller om de är individuellt anpassade.. Den totalt beviljad tiden (efter avdraget på 20%) ska anges i biståndsbeslutet.

Skälet är att samordningsvinster av att kunna göra olika insatser, eller delar av insatser, vid samma besök, gör att den enskilde kan få insatserna utförda på en kortare totaltid.